

is reason to suspect that the opposition parties may be damaging their immediate interests, and even more so their future interests, by keeping the poll down in case they lose the seat. Apathy favours the *status quo*. Increasing apathy favours increasing reaction. No result from a 58 per cent. poll can, from this point of view, be regarded as "magnificent." And there are indications that candidates who approach ordinary people in an ordinary way can stir up the many who usually abstain, but whose complacency has been shattered by the Miracle of Munich. Mass-Observation's material nowhere indicates that the masses are too "dumb" to take any notice of politics. It does suggest that many politicians are too "dumb" to take any notice of the masses. In the last thirty years the electorate and its interests have changed tremendously. But political method and thought have hardly changed in a century. New party groupings have emerged; they have taken on all the old trappings and techniques—techniques and a vocabulary which advertisers, film-producers, sub-editors have long since rejected as unsuitable for modern times and mass-reactions

MASS-OBSERVATION

ÉCOLE NORMALE

EN HISTORIESKRIVNING
SOM MÅSTE REVIDERAS.

Av HERBERT TINGSTEN.

I DAGENS NYHETER (16 och 17 jan.) har statssekreteraren dr Börje Knös recenserat en bok av Hubert Bourgin, "De Jaurès à Léon Blum; l'École normale et la politique", som söker visa att École normale utvecklats "från vetenskaplig utbildningsanstalt till politisk plantskola". Recensionen, som väsentligen består i ett referat eller riktigare en utmärkt översättning av vissa delar av Bourgins bok, avslutas med ett fastställande av att Bourgin i stort sett har rätt. Dr Knös åberopar sig därvid dels på Romains bekanta romancykel, dels på en Briandbiografi av Suarez, en författare av ungefär samma typ som Bourgin. Man får intrycket att Bourgins bok är en betydande saklig undersökning. Hos många läsare som hört talas om École normale som en av den franska kulturens elitinstitutioner måste Bourgins av Knös bekräftade tes väcka förvåning.

Denna förvåning försvinner, om man tar del av Bourgins arbete. Det är här ej fråga om en vetenskaplig undersökning, utan om en politisk stridsskrift. Som bekant finns i

Frankrike en livaktig intellektuell grupp av extrema antidemokrater; en stor del av fascismens och nazismens idéer ha sitt ursprung, icke i den romerska andan eller den tyska "Blut und Boden", utan hos eleganta franska litteratörer. Man kan skilja mellan den katolska riktningen, vars främste pamflettist är Massis, och den riktning som i Action française funnit en samlingspunkt och i Charles Maurras en betydande ideolog. Till denna antidemokratiska grupp hör Hubert Bourgin, en av initiativtagarna till den starkt konservativa och på antisocialistisk propaganda inriktade Ligue civique, författare till några stridsskrifter mot republikanism och radikalism. Då denne man uppträder som kritiker av politiseringstendenser inom vetenskapen blir även den härdade förbluffad. Han besitter emellertid den form av spiritualitet som frodas bäst vid ett visst avkall på sanning och saklighet. Alla de föreställningar som sammansvetsa de franska reaktionärerna återfinns hos Bourgin. De fula orden äro republikan, demokrat, marxist, jude och utlänning. Den som är republikan och demokrat är "anarkiseran-

de", "antinationell". Den som är jude beskrives med de lätta antydningar om specifikt judiska egenskaper som tjänstgöra som lösenord bland antisemiter. Då Bourgin i varje demokrat och radikal ser en farlig, d. v. s. politiskt inriktad person — högeråskådning anses opolitisk — innebär hans tes i själva verket att École normale förvandlats från en konservativ till en radikal institution.

Låt mig, innan jag ingår på denna tes, med några citat förtydliga karaktäristiken av Bourgin. Han ser, liksom hela den reaktionära gruppen, i Dreyfusaffären ett slags modern motsvarighet till franska revolutionen; i slutet av 1700-talet påbörjades, i slutet av 1800-talet fullständiga förstörelsen av det gamla goda Frankrike. Det antydes icke att Dreyfus var oskyldig, men väl att Dreyfusaffären var en olycka. Då det omtalas att Gustave Lanson slöt sig till dreyfusarderna, säges detta visa "att han icke var bättre rustad mot anarkins angrepp än sina elever". Det talas om dreyfusardernas hat "mot varje lagskipande och militär ordning... mot varje återhållande och skyddande disciplin, mot varje auktoritet som innebär regel och lag..." Gång på gång klargöres att enligt Bourgin dreyfusardernas aktion var en attack mot ordningen och staten. Med samma regelbundenhet som utfallen mot dreyfusarderna återkomma utfallen mot judarna. Ordet "jude" uttalas med den aning av menande leende som vi nu även i Sverige börjat bli vana att äckla oss över. Bourgin fastslår en sociologisk lag, enligt vilken "semitismen är ursprunget till de revolutionära rörelserna".

Egentligen ha vi icke i Sverige nått det läge då man bör ha anledning att nedgöra böcker av denna typ. Men jag återvänder till Bour-

gins huvudtes. För att bevisa denna berömmar han ett flertal lärare vid École normale på 1880- och 1890-talen som objektiva och framstående vetenskapsmän. En del av lärarna under denna period brännmärkas däremot som radikaler och socialister. Därefter följa en rad kapitel, vari dels dessa senare lärare och andra radikala vetenskapsmän — utanför École normale — kritiseras, dels radikaler som för 40—50 år sedan studerat i École normale angripas. Bevisningen är alltså till själva

28/2 1939

sin metod fantastisk. I stort sett kontrasteras lärare för ett halvsekel sedan med elever som nu inta en ställning i franskt offentligt liv — icke i École normale. Blum och Thomas, som slutade skolan 1890 respektive 1899, få tjänstgöra som bevis på skolans politisering. Alltså skulle de i stort sett förträffliga lärarna uppfostra usla elever, och detta är ett bevis på att skolan är dålig! Om École normales utveckling sedan Bourgin var elev på 1890-talet finnas icke några uppgifter. Vidare kritiserar som nämnt en del av sekelslutets lärare och tjänstemän som radikala. Med andra ord: under sken av en redogörelse för École normale okvädar Bourgin en rad franska vetenskapsmän och politiker från Aulard och Durkheim till Blum och Herriot. Det vore precis lika rimligt om en svensk högerman som studerat i Uppsala omkring 1900 först berömde flertalet av dåtidens professorer, därefter angrep de fåtaliga radikala lärarna och slutligen, efter att ha konstaterat att t. ex. Engberg, Fogelqvist och Sandler varit Uppsalastudenter, förklarade att detta universitet förvandlats "från vetenskaplig utbildningsanstalt till politisk plantskola". Till falskspelet hör att Bourgin icke betonar att en rad radikaler utgått ur École normale redan för 70—80 år sedan och att en rad nu levande

reaktionärer — bland dem han själv — åtnjutit undervisning i denna skola.

Karaktäristiken av enskilda vetenskapsmän och politiker fullbordar bilden av Bourgin såsom forskare i École normales historia. Vi ha i Sverige ännu icke någon prestation med vilken denna kan jämföras. Tänk er ett arbete däri alla vetenskapsmän som icke sympatiserade med nationalism och nazism behandlades som mindervärdiga, där en opinionsyttring för allmän rösträtt eller socialism blev ett bevis på samhällsfarlighet, där Knut Wicksell, Hägerström och Edén stämplades som naivister eller något ännu värre. Blott några exempel, som kunde mångfaldigas. Aulard beskylls för ovetenskaplighet, mysticism och sentimentalitet. Helt naturligt: han har visat upp att ett av den franska konservatismens klassiska verk, Taines "Origines", är fullt av grova misstag och baserat på otillräckligt källstudium. Halévy säges, för att använda recensentens översättning, vara en förkämpe för "engelsk radikalism, tysk-judisk marxism och moderniserad fransk revolutionsfilosofi". Halévy har skrivit några av de mest glänsande och grundligt dokumenterade arbeten som finnas över Englands historia sedan år 1800; han är marxist ungefär lika mycket som Harald Hjärne; vissa av hans arbeten äro märkliga bl. a. på

grund av det starka betonandet av andra än ekonomiska synpunkter. Andler, som verkligen stod marxismen nära, men vars klarhet och vidsträckta kunskaper äro ryktbara, beskylls för "en ofantlig och oändlig dilettantism"; som stöd för detta omdöme anföres bl. a. att Andler uteslöt alla värdeomdömen ur sin undervisning för att i stället söka utreda händelsernas orsaker. Av Andlers utmärkta bok om bibliotekarien i École normale, Herr, har Bourgin tydligen dock profiterat. Seignobos, en av samtidens hårdast sakliga historieskrivare, framställs i samma anda. På vissa punkter har den svenske recensenten vantolkat Bourgin; så löst använder denne dock ej, såvitt jag kunnat finna, begreppet marxist, att han presenterar Durkheim och Brunschvicq som marxister (den förre säges vara ett slags socialist, vilket är en annan sak). Slutligen bör ihågkommas att en rad av de vetenskapsmän som återopas som bevis på Bourgins tes icke haft att göra med École normale; de behandlas med motivet att de varit vänner till lärare i École normale.

Litteraturhistorikern Gustave Lanson, vilken under en tid var skolans rektor, hör till dem som Bourgin i huvudsak respekterar. Han var en av den krets som bildade Union civique år 1917 och kan sannoligen icke anklagas för radikalism. I sin lilla

upplysande bok om École normale skriver emellertid Lanson för ett tiotal år sedan att "skolan är en liten spegel av Frankrike, alla kyrkor och alla partier äro där representerade... Alla åsikter äro fria, fria att vara så extrema, absoluta och våldsamma som helst, men varje åsikt lämnar den rätt åt andra som den kräver för sig själv... Det finns här en sund och stark tradition, som insett dåligt inflytande av sederna utanför ännu lyckats försvaga". Detta uttalande är en auktoritativ dom över den tes som Bourgin uppställt.

En argumentkälla

HERBERT TINGSTEN: De konservativa idéerna. Albert Bonnier. Pris kr. 5: 75.

■ Man tror sig känna konservatismens teoretiska förebilder ganska väl tills man läst denna bok. Den är ägnad att klarlägga åtskilligt. Konservatismen är ju

Herbert Tingsten.

teoretiskt sett långt ifrån endast ett dåligt försvar för krassa klassintressen och nyttomotiv, även om dess teorier äro antirationalistiska och, som denna bok visar, ha en logiskt svagare grundval än socialismen. De äldre uppfattningar, som högersnuttuppar göra sig till till folk för och som i deras framställning ofta få ett föräldrat och löjligt skimmer, synas dock enligt professor Tingstens framställning ha utarbetats med efter tidsförhållandena ganska hållbara motiveringar och lärda omsorger.

Även om Tingsten hela tiden behandlar dessa högersnuttuppar på ett strängt vetenskapligt plan, behöver man dock icke tvivla på var hans egna sympatier äro att finna. Om han icke alltid kritiserar, ligger ofta i själva framställningssättet en kritik. Och när han pekar på en svag punkt, har han ett fint artilleri till sitt förfogande: han visar systematiskt på, varför den konservativa ideologin är felaktig, vilka tankefel en tänkare begått, att han använt fel metod, när han kommit fram till sina slutsatser, eller att han arbetat efter godtycklig metod eller ingen metod alls. Då exempelvis konservativa tänkare påstå, att religionen befordrar dygden, kan Tingsten avslöja cirkelbevis: man utgår från en föreställning om dygden, som anknyter till religionen, och finner därför, att religionen befordrar dygden. I åsikten, att en konservativ inställning över huvud skulle vara den för människans naturliga, liksom i uttalanden om människans natur, grundade på studier av vissa folk, finner han ett elementärt tankefel: "Det är lika meningslöst att påstå människorna vara konservativa som att förklara dem vara långa eller korta eller glada eller ledsna; det finnes intet jämförelseobjekt." Ofta uttrycker sig Tingsten i träffande och åskådliga bilder, såsom då han behandlar den reaktionära organismteorin: "Himmelriket kunde tjänstgöra som de fattigas politiska utopi."

Det står helt enkelt icke mycket kvar av den konservativa idébyggnaden, sedan Tingsten skärskadat den i vetenskapens strålkastarljus och systematiskt använt logikens murbräcka. Lika väl som boken ger rättvisa åt vad konservatismen ideologiskt sett är och vill, är den därför en mycket god argumentkälla mot de utvecklingshämmande krafterna i samhället.

C. B.